

SATEENKAARINUORI & KOHTAAMINEN

Tietoa ja vinkkejä ammattilaisille sateenkaarinuorten* yhdenvertaiseen kohtaamiseen

Sateenkaarinuoria on asiakkaina kaikissa palveluissa, joten moninaisuuden olettaminen on lähtökohta yhdenvertaiselle kohtaamiselle. Yhdenvertaisuus ei tarkoita samanlaista kohtelua kaikille, vaan vaatii ammattilaiselta vähemmistöaseman ymmärtämistä ja normien tiedostamista ja purkamista. Ammatilaisena voit monin tavoin edistää yhdenvertaisuutta. Kaikilla meillä on olemassa muista ihmisistä oletuksia, jotka vaikuttavat vuorovaikutustilanteissa. Tuntemalla seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta sekä sateenkaarinuorten elämään vaikuttavia kysymyksiä osaat tukea ja neuvoa nuorta kunnioittavalla tavalla.

- **Opettele tunnistamaan tekemäsi oletukset**
- **Huolehdi palveluiden yhdenvertaisuudesta**
- **Panosta yhdenvertaiseen kohtaamiseen**
- **Varmista fyysisten tilojen turvallisuus**
- **Vahvista ammatillista osaamistasi**
- **Tehkää työyhteisöstä sateenkaarisensitiivinen**

Opettele tunnistamaan tekemäsi oletukset

- On tärkeä tulla tietoiseksi oletuksista, joita teemme automaattisesti. Hetero-oletus ja kaksijakoinen sukupuoli oletus kaventavat joidenkin nuorten mahdollisuutta ilmaista itseään tai tulla nähdyksi toivomallaan tavalla.
- Kysyminen ja nuoren kuuntelu ovat tärkein työkalusi. Suhtautumisesi vaikuttaa siihen kuinka avoimesti nuori kokee voivansa jakaa asioitaan ja käsityksiään kanssasi.
- Sateenkaarinuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, joten vältä tekemästä yleistyksiä yksittäisten kohtaamisten perusteella.
- Sateenkaarinuorikin on voinut sisäistä omaa hyvinvointiaan haittaavia normatiivisia käsityksiä. Niitä on syytä purkaa yhdessä keskustellen.

Huolehdi palveluiden yhdenvertaisuudesta

- Varmista, että lomakkeissa on mahdollista käyttää myös muuta kuin virallista nimeä ja sukupuolimerkintää. Sukupuolta kysyttäessä tarjoa vaihtoehtoisiksi: mies, nainen, muu, en halua kertoa. Varmista, että lomakkeissa huomioidaan moninaisten perheiden olemassaolo.
- Jos käytät asiakas- tai potilastyössäsi kysymyspatteristoja, muokkaa niitä sateenkaarinuoret huomioiviksi.
- Tuo tiedotuksessa esiin yhdenvertaisuutta ja moninaisuuden arvostamista, jotta nuori ei jättäisi käyttämättä palveluja syrjinnän tai epäasiallisen kohtelun pelossa.

Panosta yhdenvertaiseen kohtaamiseen

- Kunnioita nuoren itsemäärittelyä. Kysy, mitä nimeä nuori haluaa itsestään käytettävän.
- Aluksi on hyvä käyttää sukupuolineutraalia kieltä. Normeista poikkeavien vaihtoehtojen esiintuominen keskustelussa antaa nuorelle tilaa olla oma itsensä.
- Kuulostelee tai kysy, mitä termejä ja sanoja nuori käyttää. Käytä mahdollisuuksien mukaan samoja sanoja nuoren kanssa.
- Tiedosta, että asenteet ja reaktiot näkyvät helposti sanattomassa viestinnässä kuten kehonkielessä. Jos et ole sinut sateenkaariemojen kanssa, se voi näkyä.
- Vain ottamalla puheeksi saat selville, ovatko sateenkaarevuuteen liittyvät asiat nuoren hyvinvoinnin kannalta olennaisia. Keskeisiä kysymyksiä voivat olla esimerkiksi kaapista tuleminen tai perheen suhtautuminen.

Varmista fyysisten tilojen turvallisuus

- Sukupuolitettut wc-tilat ja pukuhuoneet luovat turvattomuuden tunnetta monille muunsukupuolisille ja transnuorille. Varmista, että tarjolla on myös sukupuolittamattomia tiloja. Tee se helposti merkitsemällä tilan esim. neutraalilla termillä ”WC kaikille”.
- Viesti yhdenvertaisuudesta käyttämällä näkyviä symboleita, kuten sateenkaarilippuja tai Setan nuorten julisteita. Näkyvät symbolit odotustiloissa ja työhuoneissa luovat turvallisuuden tunnetta. Huolehdi, että esillä on myös moninaisuuden huomioivia esitteitä.

Vahvista ammatillista osaamistasi

- Nuorella on oikeus palveluihin, joissa hän tuntee olonsa turvalliseksi. Tunnetta lisää se, että osoitat hyväksyväsi hänet. Aina ei huomaa tahattomia asenteitaan, puutteellisia tietojaan tai ymmärtämättömyyttään, mikä synnyttää toiselle helposti ulkopuolisuuden kokemuksen. Tiedon puute ruokkii ennakkoluuloja ja vahvistaa stereotyyppioita.
- Sateenkaarinuori voi olla väsynyt toimimaan perehdyttäjänä ja siksi vastuulasi on koulututtava, kysyä, hakea neuvoja tai tietoa, jos sateenkaari teemat eivät ole sinulle tuttuja. Aina nuori ei osaa sanoittaa kokemustaan, ja tähän hän voi tarvita sinun osaamistasi sateenkaari teemasta. Yhdessä tiedätte enemmän.

Tehkää työyhteisöstänne sateenkaarisensitiivinen

- Työnantajalla on lakiin perustuva velvollisuus huolehtia yhdenvertaisuuden edistämisestä ja toteuttamisesta. Työntekijänä voit vaatia työnantajalta tarvittavia toimenpiteitä.
- Normalisoi ja arkipäiväistä asiallista sateenkaari aiheista puhumista työyhteisössäsi. Aloita vaikka kahvipöydässä keskustelu heteronormatiivisuuden vaikutuksista nuorten elämään.
- Puutu kollegoiden asiattomiin kommentteihin tai harhaluuloihin heti. Keskustelkaa siitä, mistä käsitykset johtuvat. Ohjaa asiallisen tiedon pariin.
- Hankkikaa koko työyhteisölle Setalta koulutusta sateenkaari aiheista.

Lähteet:

Hästbacka & Sirén 2017: ”Ehkä ne on senkin takia olu hiljaa”. Ammatillisten valmiudet kohdata sateenkaarinuoria ja huomioida moninaisuutta päihde- ja mielenterveysystössä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
Taavetti, Riikka 2015: ”Ollis siistiä, jos ei tarttis määritellä...”. Kuriton ja tavallinen sateenkaarinuoruus. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Seto, Alanko, Katarina 2014: Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Seto.